

забезпечення; ефективно використання емісії цінних паперів як джерела виробничих інвестицій; розвиток первинного і вторинного ринків; використання корпоративних цінних облігацій, які дають переваги і є ефективним інструментом розвитку довгострокового позикового фінансування, що забезпечує основу економічного розвитку та підсилює конкурентоспроможність економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Герасимова С.В. Механізми державного регулювання ринку фінансових послуг / С.В. Герасимова // Банківська справа. – 2005. – № 6. – С. 42-46.
2. Головки О.П. Международный рынок ценных бумаг / О.П. Головки // Глобализация и право: Общеизвестные принципы и нормы национального законодательства : сб. научных трудов проф.-препод. состава и аспирантов. Вып. 17. – К., 2005. – С. 96-98.
3. Радзімовська С. Ринки капіталу: українська та світова практика. Напрями розвитку та вдосконалення / С. Радзімовська // Економіка і держава. – 2007. – № 4. – С. 63-66.
4. Шаров О. Європейський фондовий ринок у період глобалізації / О. Шаров // Журн. європ. економіки. – 2002. – Т. 1. – № 1. – С. 128-139.
5. Cummins J.D. Convergence of Insurance and Financial Markets: Hybrid and Securitized Risk-Transfer Solutions / J. David Cummins, Mary A. Weiss // The Journal of Risk and Insurance. – 2009. – № 3. – P. 493-545.

УДК 338.49

Сугак Т.М.

аспірант,

Національна академія управління

ДОГОВІР КОНЦЕСІЇ У СФЕРІ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ

У статті проведено аналіз нормативно-правових актів, що регулюють діяльність підприємств централізованого питного водопостачання. Розкрито значення договору концесії. Проведено оцінку доцільності застосування механізму концесії до об'єктів централізованого водопостачання.

Ключові слова: централізоване водопостачання, концесія, природна монополія, комунальна власність, територіальна громада.

Сугак Т.М. ДОГОВОР КОНЦЕССИИ В СФЕРЕ ЦЕНТРАЛИЗОВАННОГО ПИТЬЕВОГО ВОДОСНАБЖЕНИЯ

В статье проведен анализ нормативно-правовых актов, регулирующих деятельность предприятий централизованного питьевого водоснабжения. Раскрыто значение договора концессии. Проведена оценка целесообразности применения механизма концессии к объектам централизованного водоснабжения.

Ключевые слова: централизованное водоснабжение, договор концессии, естественная монополия, коммунальная собственность, территориальная община.

Suhak T.M. CONCESSION AGREEMENT IN CENTRALIZED DRINKING WATER SUPPLY

The article analyzes normative legal acts that regulate the activities of enterprises centralized drinking water supply. Disclosed value of the concession. Considered mechanism concession objects centralized water supply.

Keywords: centralized water supply, concession, natural monopoly, communal property, local community.

Постановка проблеми. Якість життя в містах та селах значною мірою визначається станом навколишнього середовища та рівнем надання комунальних послуг для населення. На жаль, сфера житлово-комунального господарства є однією з найбільш проблемних у життєзабезпеченні громадян України. У цій статті ми розглянемо окремий напрям житлово-комунального господарства – централізоване питне водопостачання.

Основними проблемами централізованого водопостачання є: великі втрати води при транспортуванні, непродуктивні витрати електроенергії, незадовільний технічний стан водопровідних мереж, зношеність основних фондів, обмежені можливості державного та місцевих бюджетів. Так, за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, у 2013 році питома вага старих та аварійних мереж централізованого питного водопостачання по Україні склала 37,7% [1]. Наведемо визначення терміна «ветхі й аварійні водопровідні мережі»: це – зношені водопровідні мережі, термін експлуатації яких закінчився, та мережі, що потребують заміни або ремонту. Тобто стоїть гостра проблема заміни 37,7% водопровідних

мереж, капітального ремонту і в цілому модернізації підприємств централізованого питного водопостачання. Відповідно до Національної доповіді «Про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні» у 2012 році втрати води в водопровідних мережах при транспортуванні споживачам склали 1393,19 млн м³, підприємствами централізованого водопостачання було спожито 4042,341 млн кВт електроенергії на суму 3990,359 млн грн, що, відповідно, на 79,563 млн кВт та на 599,871 млн грн більше, ніж у попередньому році [2, с. 47].

Для розв'язання цих проблем та модернізації сфери централізованого водопостачання необхідно залучення фінансових, інтелектуальних ресурсів та нових енергозберігаючих систем. З огляду на це, державна політика передбачає використання нового механізму управління підприємствами централізованого водопостачання на основі договору концесії.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у дослідження проблем України зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: І.В. Запатріна, Б.М. Данилишин, В.А. Голян, К.А. Рябець, Н.Г. Дутко, М.А. Хвесик, В.Я. Шевчук, Л.Г. Мельник, В.В. Мамонова, А.В. Яцик та інші. Але нині тема механізму вико-

ристання договору концесії у сфері централізованого водопостачання недостатньо висвітлена та вимагає вивчення.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад договору концесії, механізму використання договору концесії у сфері централізованого водопостачання та визначення доцільності його використання.

Виклад основного матеріалу. Огляд нормативно-правових актів, що регулюють питання централізованого питного водопостачання, дає можливість виділити основні моменти:

- визначення терміна «централізоване питне водопостачання» дано в законі України «Про питну воду та питне водопостачання»: це господарська діяльність із забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, споруд, розподільних водопровідних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом виробництва та транспортування питної води [3];

- підприємства усіх форм власності можуть здійснювати діяльність у сфері питного водопостачання відповідно до цього ж закону [3];

- діяльність суб'єктів підприємств централізованого водопостачання відноситься до сфери природних монополій та регулюється Національною комісією згідно із Законом України «Про природні монополії» [4]. Тому суб'єкти цих підприємств зобов'язані дотримуватись порядку ціноутворення, стандартів якості, доступності та безперерйного задоволення попиту споживачів відповідно до укладених договорів, а також інших умов, визначених у ліцензіях на здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій;

- підприємства централізованого водопостачання відповідно галузевої структури житлово-комунального комплексу є підприємствами комунального обслуговування, а майно цих підприємств знаходиться у комунальній власності. А відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування [5]. Також цей Закон уповноважує районні й обласні ради виключно на їх пленарних засіданнях вирішувати питання про продаж, передачу в оренду, концесію або під заставу об'єктів комунальної власності, які забезпечують спільні потреби територіальних громад і перебувають в управлінні районних, обласних рад. Об'єкти права комунальної власності не можуть бути вилучені у територіальних громад і передані іншим суб'єктам права власності без згоди безпосередньо територіальної громади або відповідного рішення ради чи уповноваженого нею органу, за винятком випадків, передбачених законом.

Підсумовуючи, можна зробити такий висновок: підприємства централізованого водопостачання – це підприємства різних форм власності, що здійснює діяльність із централізованого забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, які знаходяться у комунальній власності, безпосередньої згоди територіальної громади на цю діяльність та дотримуючись вимог законодавства у сфері природних монополій.

Водночас треба зазначити, що територіальні громади та Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері водопостачання, мають усвідомлювати особливості механізму управління підприємствами центрального водопостачання та забез-

печувати вибір форми управління цих підприємств відповідно до таких завдань: модернізації підприємства, залучення коштів приватного бізнесу, задіяння нових енергозберігаючих технологій, покращення якості послуг та запобіганню необґрунтованому завищенню тарифів.

Розглянемо детально механізм управління підприємствами централізованого питного водопостачання при передачі об'єктів комунальної власності у концесію.

Договір концесії – це договір, який дозволяє залучити приватні інвестиції у відтворення або поліпшення об'єктів права комунальної власності, загальнодержавного чи регіонального значення з метою задоволення суспільних потреб у певних товарах, роботах, послугах та інтересів приватних інвесторів в отриманні прибутків від експлуатації таких об'єктів протягом дії довгострокових договорів (від 10 до 50 років).

Змістом концесійного управління є діяльність вітчизняного або іноземного суб'єкта господарювання (концесіонера), спрямована на створення та/або експлуатацію об'єктом концесії відповідно до вимог закону й умов концесійного договору, укладеного на тривалий строк з уповноваженим органом державної влади чи органом місцевого самоврядування з метою задоволення суспільних потреб. Ця форма управління може поєднувати капітальне будівництво об'єкта, що має суспільне значення (загальнодержавне чи регіональне), експлуатацію і дотримання у робочому стані, що передбачає технічне обслуговування, ремонт, життєві заходи до покращення експлуатаційних характеристик об'єкта, модернізації основних фондів тощо. З боку концесіонера така діяльність вимагає вкладення значних інвестицій в об'єкт концесії на визначених договором умовах. Разом з тим таке інвестування для концесіонера вигідне, оскільки забезпечує отримання прибутків від експлуатації об'єкта концесії, що пов'язано з його суспільним значенням. Відзначимо, що при передачі об'єктів у концесію та проведення модернізації об'єкта не зумовлює перехід права власності на них до концесіонера, та не припиняє права комунальної власності. Після закінчення строку договору концесії, об'єкт договору, в тому числі модернізований концесіонером, має бути переданий концесіодавцю у належному технічному стану відповідно до умов договору.

При передачі комунального майна централізованого водопостачання в особі територіальної громади (концесіодавця) на основі договору концесії іншому суб'єкту (концесіонеру) на певний термін відзначимо які переваги отримує кожна із сторін.

Територіальна громада, власник комунального майна (концесіодавець) отримує такі переваги:

- можливість залучення значних обсягів фінансування з приватного сектору з метою розвантаження бюджету;

- передача частини господарських ризиків суб'єкту господарювання (концесіонеру);

- використання нових енергозберігаючих технологій, модернізація об'єктів, проведення заміни або капітального ремонту ветхих та аварійних мереж централізованого питного водопостачання надання, проведення та використання яких забезпечує концесіонер відповідно до умов договору;

- об'єкти, створені концесіонером на основі концесійного договору, автоматично стають комунальною власністю і за органами місцевого самоврядування зберігається право власності на майно

вдосконалене, реконструйоване і технічно переоснащене за рахунок засобів концесіонера;

- відповідальність концесіонера та підтримка всіх об'єктів в робочому стані не лише протягом терміну ремонту, модернізації але і протягом тривалого експлуатаційного періоду на якій заключено договір концесії;

- покращення якості послуг водопостачання.

Інвестор (концесіонер) отримує такі переваги:

- тривалість відносин, що забезпечує в подальшому отримання стабільного доходу;
- наявність гарантій з боку держави (наприклад, щодо незмінності умов договору, тощо);
- можливість отримання державної підтримки у вигляді дотацій або часткового звільнення від сплати концесійних платежів.

Схема реалізації концесійних відносин у сфері централізованого водопостачання може бути побудована в такій послідовності:

1. Оголошення концесійного конкурсу.
2. Створення інвестиційного проекту.
3. Проведення концесійного конкурсу, вибір переможця.
4. Надання згоди міської влади на пленарному засіданні про передачу комунального об'єкта в концесію.
5. Укладання договору міської ради з концесіонером на передачу комунального об'єкту в концесію.
6. Надання кредитів і позик концесіонеру комерційним банком.
7. Страхування концесіонером підприємницьких ризиків.
8. Управління об'єктом, переданим у концесію, фінансування капітальних вкладень; надання звіту концесіонера про використання бюджетних коштів.
9. Затвердження тарифів послуги водопостачання, контроль за їхнім дотриманням.
10. Надання послуг споживачам та отримання сплати за їх споживання.
11. Отримання концесіонером прибутку від управління об'єктом.
12. Здійснення концесійних платежів і повернення кредиту.

Укладання договору про передачу комунального підприємства в концесію передусім велика підготовча робота, в ході якої мають бути врегульовані основні питання економічного та правового характеру. Концесійний договір як підсумковий документ має містити всю необхідну інформацію про досягнуті домовленості. Важливо підкреслити, що при укладанні концесійних договорів у сфері питного водопостачання в першу чергу необхідно забезпечити розв'язання соціальних питань.

Специфіка житлово-комунальної сфери як об'єкта управління потребує при укладанні концесійних договорів чіткого визначення таких моментів, як:

- обсяг фінансування проекту з міського бюджету;
- розмір податкових пільг;
- форми та періодичність звітності, що буде надаватися концесіонером; показники оцінки діяльності концесіонера;
- параметри регулювання відносин зі споживачами комунальних послуг.

В Україні вже є позитивний досвід передачі комунального майна в концесію. Так, у 2009 році було проведено конкурс на передачу в концесію об'єкта комунальної власності територіальної громади – цілісного майнового комплексу КП «Северодонецькводоканал», переможцем якого було визнано

ТОВ «Таун Сервіс» [6]. У тому ж році між Северодонецькою міською радою та ТОВ «Таун Сервіс» було підписано концесійний договір на 25 років, яким підприємство зобов'язалося надавати якісні послуги централізованого водопостачання та водовідведення всім типам споживачів міста та прилеглих населених пунктів.

У результаті ТОВ «Таун Сервіс» отримало повний майновий комплекс КП «Северодонецькводоканал» у концесію на 25 років на правах експлуатації та одержання прибутку від надання послуг місцевій громаді. Після завершення терміну майно, надане у концесію разом із майном, придбаним за інвестиційні кошти концесіонера, має бути передано назад власнику, тобто територіальній громаді Северодонецька. Міська рада як представник інтересів громади у договорі поклала на концесіонера, зокрема, такі зобов'язання:

- надання якісних і безперебійних послуг з водопостачання та водовідведення згідно державних стандартів;
- відновлення водопостачальної мережі міста;
- ремонт та модернізація водопостачальних та каналізаційних систем;
- запровадження ресурсозберігаючих технологій.

Про результати діяльності висловився начальник Фонду комунального майна Северодонецької міської ради Олександр Ольшанський: «Щодо єдиного в місті концесіонера ТОВ «ТаунСервіс», якому в концесію здали міськводоканал, то тут картина дуже позитивна. За перші три роки дії концесії в загальний фонд міського бюджету підприємство перерахувало понад два мільйони гривень концесійного платежу, погасило кредиторську заборгованість КП «Северодонецькводоканал» на суму близько двох мільйонів. Крім того, воно провело низку заходів за своїми інвестиційними зобов'язаннями, серед яких і ремонт каналізаційного колектору, і модернізація електроустаткування на насосних станціях та обладнання на водозаборах, прокладка і ремонт трубопроводів подачі води у Сиротиному та Павлограді. Взагалі, складання концесійної угоди із «Таун Сервісом» і її виконання концесіонером у Фонді держмайна ставлять за взірць і рекомендують як приклад для наслідування іншими містами України».

На жаль, в Україні є також і негативний досвід передачі комунального майна в концесію. Так, у місті Бердянськ комунальне підприємство «Горводоканал», яке надавало послуги централізованого водопостачання, у 2009 році було передане у концесію на 30 років концесіонеру – ТОВ «Чиста вода – Бердянськ». У 2011 році договір концесії було розірвано з боргами концесіонера в 21 млн грн.

Підсумовуючи, відзначимо, що в Україні базова модель концесії, згідно якої необхідно вкладати кошти в модернізацію і отримувати дохід від зниження собівартості послуг, не досконала. Концесіонер намагається отримувати прибутки, в тому числі, через підвищення комунальних тарифів та відчуження комунальної власності. Проблеми механізму концесії в Україні виходять з неузгодженості законодавчих норм, недосконалої тарифної політики, а також з відсутності прозорості роботи концесіонера.

Висновки і пропозиції.

В результаті дослідження, можемо зробити висновок, що передача комунального майна по договору концесії дає позитивний результат як для територіальної громади – це залучення значних обсягів фінансування з приватного сектору, використання нових енергозберігаючих технологій, модернізація

об'єктів, налагодження якісного водопостачання, так і для концесіонера – це стабільний прибуток під гарантії держави. Проте механізм концесії доцільно використовувати коли в роботі об'єктів централізованого водопостачання наявні системні недоліки: великі втрати води при транспортуванні, непродуктивні витрати електроенергії, незадовільний технічний стан водопровідних мереж, зношеність основних фондів та обмежені можливості фінансування з державного та місцевих бюджетів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Національна комісія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rubin.nerc.gov.ua:8080/ukr/nportal/view/947>
2. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2012 році. – Київ, 2013. – 450 с.
3. Закон України «Про питну воду та питне водопостачання» № 2918-III від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 16. – Ст. 112.
4. Закон України «Про природні монополії» № 1682-III від 20.04.2000 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 30. – Ст. 238.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР//ВВР. – 1997. – № 24. – Ст. 170 (зі змінами та доповненнями).
6. ООО «ТАУН СЕРВИС» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.town.lg.ua/>
7. Закон України «Про концесії» № 997-XIV від 16.07.1999 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 41. – Ст. 372.

УДК 330.322

Татарульсва А.О.

здобувач кафедри менеджменту й адміністрування
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті представлені основні результати дослідження використання зарубіжного досвіду щодо залучення прямих іноземних інвестицій з метою забезпечення економічної безпеки держави. Визначено складові механізми забезпечення економічної безпеки при надходженні іноземних інвестицій. Розглянуто інструменти та важелі подолання негативного впливу іноземних інвестицій в Україні.

Ключові слова: пряме іноземне інвестування, економічна безпека держави, Центрально-Східна Європа, псевдоєфективні інвестиції, державно-приватне партнерство.

Татарульсва А.А. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ПО ПРИВЛЕЧЕНИЮ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

В статье представлены основные результаты исследования использования зарубежного опыта по привлечению прямых иностранных инвестиций с целью обеспечения экономической безопасности государства. Определены составляющие механизмов обеспечения экономической безопасности при поступлении иностранных инвестиций. Рассмотрены инструменты и рычаги преодоления негативного влияния иностранных инвестиций в Украину.

Ключевые слова: прямое иностранное инвестирование, экономическая безопасность государства, Центрально-Восточная Европа, псевдоэффективные инвестиции, государственно-частное партнерство.

Tatarulyeva A.O. FOREIGN EXPERIENCE USAGE IN ATTRACTING FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN CONTEXTS OF STATE ECONOMIC SECURITY ENFORCEMENT

The article presents key findings on foreign experience usage in attracting foreign direct investment in order to enforce state economic security. Components of economic security enforcement as receiving foreign investment are identified. Implements and levers to overcome negative impact of foreign investment in Ukraine are considered.

Keywords: foreign direct investment, state economic security, Central and Eastern Europe, pseudo effective investment, public-private partnership.

Постановка проблеми. Очікування держави та іноземного інвестора щодо ефекту від іноземного інвестування за своєю природою суперечливі, оскільки держава має на меті підтримання сталого економічного розвитку та задоволення потреб населення. Держава розглядає прямі іноземні інвестиції (далі – ПІІ) як елемент для створення конкурентоздатної економіки, забезпечення національних інтересів; як додаткове джерело фінансування при нестачі внутрішніх коштів для економічного розвитку та утрудненому доступі до інших джерел фінансування. Водночас іноземний інвестор очікує швидкого і максимального доходу на вкладений капітал, не акцентуючи увагу на збереженні екологічної ситуації, зменшенні рівня безробіття, підвищенні технологічного рівня виробництва, що може суперечити політиці держави та бути загро-

зою її економічної безпеки. У цьому аспекті досить актуальним є питання використання зарубіжного досвіду щодо залучення прямих іноземних інвестицій з метою забезпечення економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в економічну теорію засад прямого іноземного інвестування зробили такі науковці, як: Б.В. Губський, В.В. Дергачова, С.В. Захарін, О.Г. Федоренко, Н.Н. Вознесенська та ін.

Разом із тим, незважаючи на величину та значущість наукових досліджень, присвячених цій проблемі, окремі питання використання зарубіжного досвіду щодо залучення прямих іноземних інвестицій з метою забезпечення економічної безпеки держави залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого дослідження.